

Юзленко Олена Олексіївна

учитель української мови та літератури

ОДМЛ ім. проф. П. С. Столярського,

Одеса, Україна

Вивчення літературних казок через створення власної казки

Ключові слова: літературна казка, процес адаптації, ментальне здоров'я, універсальність проєкту, важливе історичне джерело, проблеми написання казки, шляхи подолання

Анотація.

Цей матеріал є різномірною роботою, мета якої полягає в тому, щоб навчити здобувачів освіти сприймати інформацію через особистісний підхід під час вивчення та закріплення нового матеріалу. Завдання даного проєкту полягає в тому, щоб залучити всебічне сприйняття теми «Літературні казки» на уроках української літератури в 5-му класі НУШ. Бажано залучати здобувачів освіти до написання літературної казки не після вивчення всієї теми, а протягом її розкриття, після вивчення двох літературних казок (прозової та віршованої).

Перед написанням учнями/ученицями власної казки необхідно подати інструкцію:

1. Сформулювати тему та основну думку казки
2. Створити рукопис власного твору
3. Дібрати попередню чи остаточну назву
4. Визначитися з різновидом (побутова, про тварин, фантастична тощо)
5. Прочитати казку батькам, близьким. Прочитати казку однокласникам
6. Проаналізувати враження інших щодо прочитаного. Відповісти на питання
7. Редагувати (за необхідністю)
8. Змоделювати за допомогою програми Word (редактор) макет книжки або зробити власноруч, використовуючи рукописні матеріали
9. Намалювати ілюстрації або дібрати з інших джерел
10. Роздрукувати сторінки казки, скріпити їх

Актуальність цього проєкту полягає в тому, що учень/учениця під час створення літературної казки, поринає і світ фантазії, де він/вона розкриває індивідуальність, бореться зі своїми вадами, може розкрити морально-етичні цінності не тільки для себе, а і для інших людей. Цей проєкт може стати неоцінним матеріалом для роботи здобувачів освіти зі шкільним психологом, бо найчастіше негативні герої, створеної літературної казки, є уособленням внутрішніх проблем ментального здоров'я дитини, часто в казці можна почути блага про допомогу.

Окрім того, цей проєкт стане в пригоді батькам п'ятикласників, бо саме в цей час діти цієї вікової категорії проходять складний процес адаптації, коли відбувається перехід з початкової школи до середньої, коли додаються фізіологічні зміни організму дитини.

Часто в зазначений період загострюється почуття справедливості, розуміння добра і зла, ставлення переможця до переможеного. Головна мета створення літературної казки – це дати можливість здобувачам освіти на власному досвіді переконатися, що основою світогляду повинні стати морально-етичні цінності, не допустити викривлення розуміння цих чеснот.

Викладений вище матеріал можна вважати універсальним, бо його можна використовувати не тільки на уроках української літератури як узагальнення до теми, а і протягом її вивчення, бо на прикладі літературних казок можна пояснити, що казки бувають віршовані і прозові, що таке псевдонім і за яких умов автори брали собі псевдоніми, розповісти про історичні події, через які митці приховували свої справжні імена та прізвища, чому саме такий псевдонім взяв той чи інший письменник/письменниця.

Доречним буде використати цей проєкт як окремий позакласний захід, бо після написання літературних казок, здобувачі освіти зможуть зробити виставку власних творів у шкільній бібліотеці, запросивши учнів початкових класів на літературну зустріч.

Незайвим буде впровадити написання літературних казок здобувачами освіти як елемент уроку літератури рідного краю. У такий спосіб можна урізноманітнити зустріч письменника/письменниці вашого регіону з учнями для обміну письменницьким досвідом. Учні можуть під час такого заходу отримати схвальні відгуки митця, поставити питання автору, отримати слушні поради щодо розвитку письменства в регіоні. До реалізації написання літературних казок здобувачами освіти бажано залучити учителя інформатики, який навчить учнів оформлювати свої роботи за допомогою програм Word (редактор), що сприятиме розвитку компетентності учнів не тільки на уроках з української мови та літератури, а і на уроках інформатики.

Спостерігаючи за творчим процесом написання казок, можна зазначити, що часто учні прагнуть зробити казку настільки індивідуальною, що відмовляються роздруковувати її, а прагнуть створити рукопис, використовуючи незвичний почерк, аутентичні символи для ілюстрацій. Учителю, який пропонує здобувачам освіти створити літературну казку, теж варто особисто долучитися до цього проєкту, написавши власну казку, бо, як відомо, ніщо так не надихає учнів/учениць на нові звершення, ніщо так не допомагає подолати страх публічних виступів, сором'язливість, як приклад учителя. Можна на прикладі власної казки пояснити структуру казок, наявність чарівних предметів, поєднання фантастичного і

реального, наголосити на тому, чого навчає ця казка. Після прочитання вчителем свого твору обов'язково треба провести бесіду зі здобувачами освіти щодо прочитаного. Поставити питання: «Чи сподобалась казка?», «Чи відповідає структурі казок?», «Чого вас навчив цей твір?».

Особливу увагу необхідно приділити проблемам, з якими може стикатися учитель під час запровадження цього проєкту. Приділити увагу шляхам подолання цих викликів. Отже, зупинімося на ключових:

1. Небажання учня писати казку. Найчастіше такі відповіді: «не цікаво», «по-дитячому», «усе знаю про казки».

Шляхи подолання: не змушуйте учня/ученицю писати казку, він/вона, слухаючи казки інших, бере участь у проєкті, усі необхідні знання він/вона здобуває; часто деяким здобувачам освіти треба більше часу для збору матеріалу, створення сюжету тощо. Можливо, він/вона напише свою казку пізніше, тоді обов'язково необхідно надати час і дати можливість прочитати свій твір;

2. Учень/учениця почав писати казку, але не дописав і прагне прочитати недописану.

Шляхи подолання: запропонуйте іншим учням/ученицям(за згодою автора/авторки) скласти варіанти закінчення цієї літературної казки. Коли всі варіанти прозвучали, зробіть висновок зі спостереження, що саме так літературні казки і пісні стають народними;

3. У казці перемагає зло, персонаж, який уособлює добро, помирає.

Шляхи подолання: проаналізувати зв'язок казки із реальним життям, розповісти, що часто герої помирають у боротьбі зі злом, за справедливість, знищуючи зло, ціною свого життя рятують інших. Наголосити на тому, що своїм прикладом герої спонукають інших до продовження цієї боротьби. Цей матеріал можна використати як патріотично-виховний, розповідаючи про агресію Росії проти України, про загиблих воїнів, цивільних, які стали на захист своєї Батьківщини, у той час, коли Україна опинилася перед обличчям смертельної небезпеки. Можна зазначити, що діти 5-х класів НУШ дуже часто пишуть казки саме про війну, приховуючи за алегорією власні трагічні історії, тому необхідно враховувати цей негативний досвід дітей війни, дітей, яких агресор змусив залишити зруйновані міста, а деяких позбавив не тільки оселі, а і рідних, які змушені були виїхати за кордон або загинули. Підсумовуючи зазначене вище, можна зробити висновок, що цей проєкт є цінним усним і писемним історичним джерелом, який стане в пригоді не одному поколінню.

Теорія літератури: художні засоби (алегорія, епітет, персоніфікація).

4. Учень/учениця постійно змінює сюжет, додаючи нові деталі, таким чином не вкладається в зазначені терміни написання.

Шляхи подолання: запропонувати написати серію казок про подальші пригоди персонажів казки.

Теорія літератури: збірки творів.

Враховуючи всі зазначені докази, можна підсумувати, що літературні казки, створені здобувачами освіти 5-х класів НУШ, формують навички орфографії, розвивають уяву, виховують любов до Батьківщини, дають можливість проводити час з батьками, зближуючи членів родини, формують морально-етичні цінності, є важливим джерелом інформації для роботи з психологом, є неоціненним історичним джерелом.

Список використаних джерел:

Данилюк, І. В., Зольникова, С. В. (2019) Казкотерапія як метод психологічного впливу на особистість. *Psychological Journal*. Vol. 5 № 6. С. 161-173. DOI (Issue): <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.6>

Замелюк, М. (2021) Казкотерапія як інноваційна здоров'язбережувальна технологія у просторі сучасного дошкільного закладу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Теорія виховання*. 2 (351). С.14-19.

Рєпнова Т. П. Психологічні особливості розвитку культури емоцій у підлітків : дис. ... канд. психол. наук :19.00.07 / Т. П. Рєпнова. – О., 2011. – 247 с.

Uzlenko Olena

teacher of Ukrainian language and literature
Odesa Stolyarsky State Music Lyceum.

Danyliuk, I. V., Zolnykova, S. V. (2019) Kazkoterapiia yak metod psykholohichnoho vplyvu na osobystist [Story therapy as a method of psychological influence on personality]. *Psychological Journal – Psychological Journal*, Vol. 5 № 6. S 161-173. DOI (Issue): <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.6> [in Ukrainian].

Zameliuk, M. (2021) Kazkoterapiia yak innovatsiina zdoroviazberezhuvalna tekhnolohiia u prostori suchasnoho doshkilnoho zakladu [Story therapy as an innovative health-preserving technology in the space of a modern preschool institution]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Teoriia vykhovannia – Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka East European National University. Theory of education*, 2 (351). S.14-19. [in Ukrainian].

Ryepnova T. P. Psychological features of the development of a culture of emotions in children: dis. cand. psychol. sciences:19.00.07 / T. P. Ryepnova. – O., 2011. – 247 p.